

Jelena Skulskaja: kes kardab Aivar Mäed ehk kuidas muutuvad ajad

Jelena Skulskaja kirjutab isiklikust kogemusest seoses Aivar Mäe alluvuses töötamisega ja viitab 11 aasta tagusele artiklile, kus ta Mäe käitumisele avalikult tähelepanu pööras.

Pean alustama puhtsüdamliku ülestunnistusega: oma küllaltki pika elu jooksul ei ole ma kordagi pidanud taluma, nagu nüüd on kombeks öelda, ahistamist. Meesterahvad on tihti olnud kurameerivad, mõned on isegi minuga abiellunud. Aga mitte keegi pole oma positsiooni ülemuse või kolleegina minu tagaajaamiseks ära kasutanud. Pealegi, kui see teema eriti päevakajaliseks muutus, olin ma hinges pigem suure näitleja Catherine Deneuve'i leeris, kes üritas välja astuda naiste soosingut taotlevate meeste eest ...

Kui nüüd puhkes skandaal Aivar Mäe ümber, pani see mind mõtlema, kui palju ja põhimõtteliselt on ajad muutunud, kui palju on muutunud arusaam demokraatiast ja eneseväärikusest. Tosina aasta eest oli Aivar Mäe mõne kuu jooksul kriisidirektoriks Vene Teatris, kus ma tol ajal töötasin. Esimesel päeval astus ta läbi kabinetidest, et inimestega tutvuda. Avas minu ruumi ukse, jäi lävele seisma, ei tervitanud, vaid lausus: «No ei. Sinule küll mul tähelepanu ei jagu, mille meeldivad päris noored, aga sina ei kõlba enam kuhugi. Ma lasen su lahti! »

Mõne aja pärast tiris ta mind kaelusest haarates stendi juurde, kuhu oli üles pandud jõulupreemia saajate nimekiri. Ta irvitas ja lausus: «Vaata, sinu preemia on kõige väiksem! Tead, miks? Üldsegi mitte sellepärast, et sa halvasti töötaksid, ohei, vastupidi, sa töötad suurepäraselt, paremini kui paljud teised, aga sa ei meeldi mulle naisena! Ma alandan sind senikaua, kuni sa ise ära lähed, ja kui otsustad kannatada, siis kaotan üldse su töökoha ära!»

Hiljem juhtusin mitmel korral peale (täna vaatenurgast) ilmvõimatutele olukordadele, kus ta tegi noorukestele naiskolleegidele (nimesid ma siin nimetama ei hakka, see on nende elu ja saatus, millesse ma ei söanda sekkuda) avalikult ettepaneku minna üheskoos komandeeringusse (näiteks Tartusse), kus lubas neile õhtut varietees ja unustamatut ööd hotellis. Ükski neist noortest naistest ei teadnud, kuidas reageerida. Kõik ju öeldi välja tunnistajate juuresolekul ja seda võis pidada naljaks, aga hääles kõlas korruga pealekäimine ja ähvardus. Lõpuks eelistasid mitmed noored end hoopis töölt lahti võtta, et mitte sellistesse ebameeldivatesse olukordadesse sattuda.

arvamus.postimee...

02.07.2020 12:08

Jelena Skulskaja

kirjanik ja tõlkija

8000

Estonia teater

Aivar Mäe

Loomulikult viis [Aivar Mäe](#) lubaduse mind vallandada täide.

Nüüd tuleb kõige huvitavam osa: kohe pärast vallandamist, kui olin leidnud tööd telekanalis ETV2 saates Batareja, kirjutasin artikli, millea kõnelesin Mäe äärmisest jultumusest, naiskolleegide alandamisest, lõpututest vihjetest või ka otseütlemistest vanuse või nõudluse puudumise kohta seksuaalteenuste turul. Postimees avaldas selle loo. Ma nimetasin [Aivar Mäed](#) nimepidi, sest erinevalt naistest, kes mõistetavatel põhjustel püüavad jääda anonüümseks, ei ole mina mitte kunagi mitte kedagi peljanud. Ja mis juhtus? MITTE MIDAGI! Minu avalikule väljaütlemisele ei reageerinud mitte keegi mitte kuidagi. Ei toonane kultuuriminister, ei Estonia teatri nõukogu, kuhu väidetavalt mõne kuuga Vene Teatri mülkast välja kiskunud [Aivar Mäe](#) oli direktoriks saanud, ei kolleegid. Rääkimata [Aivar Mäest](#) endast. Sest tookord, kaksteist aastat tagasi, võis naisi just nii kohelda. Ning sõnavabadus, mis lubas mul sellest vähemalt kirjutada, ei kandnud mingit vilja. Peale selle sõandas keegi, küllap oma positsiooni pärast peljates, lausuda, et [Aivar Mäe](#) on ehe headuse, intelligentsuse ja õigluse kehastus. Mõned aga töötamise asemel «punuvad intriige». Ja selle eest tulebki nad lahti lasta. Selline avadus oli seda hämmastavam, et vallandamise ajaks oli lavale roodud mitu minu näidendit, mitu lavastust, ma õpetasin teatrisuudios ega olnud saanud töökohustuste täitmise eest isegi ühtegi märkust.

Ametlikult likvideeris mu töökoha [Aivar Mäe](#) järglane ja protežee Jaanus Kukk. Lahkumise eel ütles ta mulle, endal silmad kalkvel: «Mul on kohutavalt kahju, et sa teatrist lahkud, ei kujuta isegi ette, kuidas me hakkama saame, sa tegid nii suurepärast tööd! Aga mulle andis käsu [Aivar Mäe](#), ma ei saa seda täitmata jätta. Ma kardan teda!» Ja õigesti tegi, et kartis: õige pea vabaneti ka temast, et ei jääks ühtegi jälge [Aivar Mäe](#) sangarlikust tööst Vene Teatris.

Möödas on kaksteist aastat, ma võiksin banaalselt tõdeda, et kõik, mis varjul, saab ükskord avalikuks ja lõpuks pääseb ikka õiglus võidule. Kuid mind ei ärrita niivõrd [Aivar Mäe](#) ise, kuivõrd see juhtimismeetod, millele võib-olla saabub meie maal viimaks ots.

Ma ei ole kunagi tundnud vajadust olla tingimata esimene, otse vastupidi, ma olen loomu poolest teine. Mis tähendab, et mul on alati olnud mingi ülemus, mingi juhendaja. Mul on kohutavalt vedanud ja ma olen saanud töötada suurepäraste juhendajatega. Kui meie teed on lahku läinud, oleme jäänud sõpradeks ja seda veel aastateks. Ma ei hakka neid siin üles lugema, see läheks liiga pikale. Paraku satub ka tänapäeval loominguliste kollektiivide etteotsa paadunud mühakaid, kes avalikult juhinduvad põhimõttest:

«mina olen ülemus, sina - lollpea» või «võtan kasutusele sõjaaja seadused!» (viimane on otsene tsitaat).

Hirmust mühakast ülemuse ees on peaaegu võimatu üle saada ja sel, kes seda proovib, tuleb peaaegu alati maksta valusat hinda. Ma tunnen tõelist uhkust Estonia teatri vaprate naiste pärast, kes ei pelga riskida oma karjääriga ja on alustanud võib-olla nüüd mitte enam nii mõttetut võitlust.

Väljavõte 2009. aastal Postimehes ilmunud Jelena Skulskaja artiklist.

Mõne aja eest tõttas Vene Teatrit päästma suur päästja Aivar Mäe. Oma loomingulise programmi võttis ta kokku järgmiste sõnadega: «Publikule pole kunsti vaja, publikule meeldib, kui asi on keskpärane, ja nii me teemegi!» Seda ainulaadset küünilisust peeti otsekohe tegevusjuhiseks. Aga need, kes tahtsid, et välja tuleks ikkagi «kunst» (Aivar Mäe lemmiksõna), sattusid nii avalikust jõhkrukest, nii vastikust sõimust sellisesse segadusse, et nende üle hakati avalikult irvitama – sõnaga, nad sattusid häbiposti. «Püsti ja ukse taha!» «Siin on ainult üks geenius – mina!» «Liiga palju räägid! Suu kinni!» Ja mõistagi alati «sina» ja alati kriiskaval häälel, et kõik saaksid aru, kes on boss ja kes kõigest teenija.

Aivar Mäega kokku sattudes kipun ma lausa unustama, et elan tsiviliseeritud maailmas, et olen harjunud eesti intelligentide üle otsustama Jaan Krossi ja Enn Vetemaa, Valli Lember-Bogatkina ja Leelo Tunгла ja kõigi nende teiste järgi, kelle nimesid võiks veel lõputult ette lugeda. Aivar Mäega kokku sattudes ma unustan, et ka minul on sõnaõigus, et ka minul on inimväärikus, et ma oskan lugeda ja kirjutada – ma lihtsalt kangestun hirmust, kui näen seda konservatooriumiharidusega härrat, kelle silmis mina pole inimene, vaid mingi naeruväärne ebakõla täieliku kuuletumise ja sõjaväelasliku allumise maailmas, kihulane, kelle võib pöidlaga lõmastada, seda ise õieti tähelegi panemata. Tuleb välja, et inimest alandada on kohutavalt lihtne, eriti kui teha seda kogu hingest. Lubage, karjun ma, vehkides julgelt kätega kodakondsete ees, mina olen, teate, kirjanik, kaheteistkümne raamatu autor, selliste ja selliste preemiade laureaat, minu näidendeid mängitakse teatris... Ei midagi sellist, vastab mulle oma ülemlikust kõrgusest ja kaugusest Aivar Mäe: sina oled tühi koht, aga mina olen kõik!

«Kas kardate?» küsite minu käest. Kardan! Kohutavalt kardan, aga panen need sõnad kirja lootuses, et vahest on neist kellelegi abi näiteks Estonia teatris, kuhu Aivar Mäe on oma trooni üle kandnud.